herpy

SKILPADDER

Spanish Terrapin

Mauremys leprosa

Mauremys leprosa er en dagaktiv, halvt vannlevende skilpadde fra Den iberiske halvøy, Sør-Frankrike og Nordvest-Afrika. Skjoldet blir vanligvis 12-18 cm langt, og unge dyr har ofte klare gule og røde tegninger. Arten tåler mange slags vann og krever et stort, filtrert akvarium eller en lukket utendørs dam med solplass og UVB.

Familie: Geoemydidae Tidligere navn: *Emys leprosa; Clemmys leprosa*

FAKTABOKS

DYRET

Voksenstørrelse	**12-21 cm** total lengde inkl. hale
Levealder	**20-30 år**
Aktiv	**Om dagen**
Levevis	**Semiakvatisk**
Biotop	**Våtmark**
Vanskelighetsgrad	**Øvet**

STELL

Min. terrarium	**120 × 60 × 60 cm** L × B × H for 1 voksent dyr
Temperatur, dag	**22-28 °C**
Varmeplass	**30-35 °C**
Temperatur, natt	**15-20 °C**
Luftfuktighet	**50-80 %**
Vann	**Akvaterrarium** dybde 30-35 cm
Vanntemperatur	**20-26 °C**
UVB	**Nødvendig** Ferguson-sone 3
Kosthold	**Insekter, ferdigfôr, planter, virveldyr og mark/snegler**
Holdes	**Alene eller parvis**

AVL

Formering	**Eggleggende**
Kullstørrelse	**3-16 egg**
Inkubasjon	**65-75 dager** ved 27-30 °C

VERN OG PAPIRER

CITES	**Ikke listet**
EU-vedlegg	**Ikke listet**
IUCN	**Ikke vurdert (NE)**

Om arten

Mauremys leprosa er en liten til middels stor ferskvannsskilpadde. Skjoldet (carapax) er ovalt og lavt, hos unge dyr ofte med røde til oransje tegninger, mens eldre dyr blir ensartet grønnbrune. Halsen og hodet har fine gule striper. Alle mål i teksten er skjoldlengden. De fleste voksne dyr er 12-18 cm, og store hunner kan nå omtrent 21 cm. I mange ville bestander er hovedparten av dyrene under 12 cm.

Artsnavnet *leprosa* er latin for "spedalsk" og henspiller trolig på det slitte, flekkete skjoldet som mange eldre dyr har.

Det skilles mellom to underarter: *M. l. leprosa* fra Iberia og det nordvestlige Afrika og *M. l. saharica* fra de sørlige og østlige delene av Marokko, Algerie, Tunisia og Libya. Arten avgir en illeluktende utskillelse når den tas opp.

Arten er rolig, vannelskende og dagaktiv, og den soler seg ofte. I fangenskap er den ikke kresen, men den krever et stort anlegg og et filter som kan klare avfallet dens. Levetiden er trolig 20-30 år som hos beslektede *Mauremys*-arter.

Utbredelse og leveområde

Mauremys leprosa lever i det vestlige Middelhavsområdet: det sørlige og østlige Spania og Portugal, Sør-Frankrike og Nordvest-Afrika fra Marokko, Algerie og Tunisia til det vestlige Libya. *M. l. saharica* finnes lengst mot sør og øst. Arten er mest tallrik i den sørlige halvdelen av Den iberiske halvøy. Det er også funn fra Vest-Sahara og Mauritania, og arten oppgis fra flere land lenger sør i Vest-Afrika, blant annet Niger, Gambia, Benin og muligens Senegal.

Arten er innført på Mallorca. Kartet viser bare den opprinnelige utbredelsen.

> **Naturlig utbredelse:** Spania, Portugal, Frankrike, Marokko, Algerie, Tunisia, Libya, Mauritania og Vest-Sahara.

LEVEOMRÅDE

M. leprosa finnes i mange vanntyper: hurtigstrømmende fjellbekker, dype klippehull ved bekker, dammer, innsjøer, kanaler, vanningsgrøfter og brakke kystlaguner. Arten tåler surt, alkalisk og saltholdig vann og til og med kraftig forurensning, og den er mindre kresen enn mange andre vannskilpadder.

Om våren ligger vanntemperaturen i sørspanske fjellbekker på 12-16 °C, og vannet er sterkt alkalisk (pH omkring 8). Dyrene soler seg på store steiner fra omkring klokken 10 og dykker ved den minste forstyrrelse ned i tett vannplantevekst. I Nord-Afrika tørker mange dammer ut om sommeren, og dyrene går da i sommerdvale i de varmeste månedene, når temperaturen kan nå 47 °C. I de nordlige områdene går arten i vinterdvale, mens dyr i det sørlige Marokko er aktive hele vinteren.

Kosten består av trådalger, vannplanter og insektlarver, meitemark, snegler, rumpetroll og små amfibier, og arten tar gjerne åtsler.

Les mer: Oppdrett av rumpetroll Les mer: Vinterdvale og årstider

Stell

TERRARIET

Hold dyret i et akvarium, et stort kar eller en lukket utendørs dam, ikke i et vanlig terrarium. Karet må være minst fem ganger så langt som skjoldet og halvparten så bredt som det er langt, og landdelen regnes med i bunnarealet. Vannet må være minst dobbelt så dypt som skjoldet er bredt. Målene i boksen, 120 × 60 × 60 cm, er minstemålet for et voksent dyr på opptil 21 cm og gir en vanndel på 80 × 60 cm med 35 cm vann (omtrent 170 liter) og en landdel på 40 × 60 cm. Et større anlegg er alltid bedre.

Landdelen må være stor nok til at hele dyret kommer helt opp av vannet og tørker helt. Bygg den som en strandbredd eller hylle med en ru rampe og en stor, flat stein som solplass. Lampe og UVB sitter rett over solplassen. Kanten rundt landdelen må være minst 25 cm høy. En hunn må ha en kasse med jord eller sand som eggleggingsplass.

Arten er vant til tett vannplantevekst og dykker for å skjule seg, så gi skjul under vann av røtter eller steiner som ikke kan flytte seg eller klemme dyret fast, og la gjerne planter vokse i karet. Steiner og drivved må ligge stabilt. Vann er tungt: 170 liter veier 170 kg, så plasser oppsettet på et gulv som kan bære det.

En utendørs dam er godt egnet om sommeren. Dammen må være helt rømningssikker: gjerde som går minst 30 cm ned i jorden, og nett over toppen mot rovdyr. Arten tåler et bredt temperaturspenn, men den må tas inn når vannet blir kaldt om høsten.

Hold helst ett dyr. Flere hanner kan være aggressive mot hverandre, og hunner kan bli bitt i ansikt og hals under paring.

Les mer: Lys og UVB Les mer: Varme og temperatur

TEMPERATUR

Solplassens overflate skal være 30-35 °C, målt med et infrarødt termometer et par timer etter at lampene er slått på, og luften i rommet 22-28 °C om dagen. Varmelampen må sitte i samme avstand fra solplassen som UVB-røret. Solplassens temperatur og UVB-sonen er lånt fra beslektede arter.

Vannet skal være 20-26 °C. Et anlegg som holdes året rundt i et rom eller utendørs, skal ikke komme under 18 °C om vinteren, og om sommeren bør vannet ikke bli varmere enn omtrent 26 °C. Sett vannvarmeren på en lav temperatur, slik at det er en gradient mellom det kjølige vannet og den varme solplassen, og bruk en varmer med plastskjerm og automatisk utkobling.

Om natten slås lampene av, og 15-20 °C passer. I naturen går arten i vinterdvale i de nordlige strøkene, mens dyr i det sørlige Marokko er aktive hele vinteren. Temperatur og varighet for en vinterdvale i fangenskap er ikke dokumentert, så vinterdvale bør ikke tvinges frem. Holdes dyret over 18 °C hele vinteren, fortsetter det å spise og være aktivt.

LUFTFUKTIGHET OG VANN

For en skilpadde er fuktigheten selve vannet, så luftfuktigheten er ikke avgjørende; 50-80 % i rommet er passende. Det avgjørende er vannets renhet og en landdel der dyret kan tørke helt.

Dyret avgir avføringen i vannet, så vannet blir raskt skittent. Bruk et kraftig filter, skift en del av vannet jevnlig, og fjern fôrrester med et nett etter fôring. Arten tåler dårlig vann bedre enn mange andre skilpadder, men det gjør det ikke sunt: dårlig vann gir skjold- og hudbetennelser.

VANN OG VANNKVALITET

Vannet er dyrets oppholdssted, så det må være dypt og rent. Vannet må være minst dobbelt så dypt som skjoldet er bredt, og 30-35 cm passer for voksne dyr. Temperaturen er 20-26 °C (se Temperatur).

Arten tåler både surt, alkalisk og lett saltholdig vann, men toleransegrensen er ikke et mål: i fangenskap må vannet være rent, uten målbar ammoniakk. Velg et utvendig tønnefilter som er beregnet for minst 2-3 ganger vannmengden, og som filtrerer både mekanisk og biologisk. Et UV-C-filter kan holde algeveksten nede og redusere mengden mikrober i vannet. Skyll filtermediet i vann fra karet, ikke fra kranen, slik at bakteriene bevares, og bruk aldri såpe eller kjemikalier. Koble alt elektrisk utstyr ved vannet til en jordfeilbryter.

LYS OG UVB

UVB er en nødvendighet. Bruk et T5 HO-rør med reflektor over solplassen, slik at dyret får UVB når det tørker seg. Arten hører til Ferguson-sone 3, og UV-indeksen på solplassen skal være 3,0-4,0. Andre steder i oppsettet skal UV-indeksen være lavere, slik at dyret kan velge. Følg rørprodusentens anbefaling for avstanden til dyrets rygg.

Plast og glass stopper UVB helt, og tett nett stopper en stor del, så det må ikke være noe mellom røret og dyret. UVB-rør mister styrke og må skiftes jevnlig. UVB gir dyret vitamin D3, som skilpadden trenger for å ta opp kalk.

Lyset skal være på 11-13 timer i døgnet. Bruk ikke farget lys om natten.

Les mer: Kalk, vitaminer og tilskudd

FÔRING

M. leprosa spiser i naturen en blanding av planter og dyr: trådalger, vannplanter, insektlarver, meitemark, snegler, rumpetroll og små amfibier, og den tar gjerne åtsler. Skilpadden spiser i vannet, så kast maten i karet.

I fangenskap kan kosten bestå av ferdigfôr til vannskilpadder, snegler, ormer, reker, fisk og grønt. Fôr høyst tre dager i uken: hyppigere fôring gir for rask vekst og belaster vannet. Minst ett måltid i uken kan være tørrfôr som er lagt i bløt i vann med kalk og vitaminer. Fôret suger til seg tilskuddet, slik at det ikke skylles av i vannet. Grønt: løvetann, kløver, fuglegress, issalat og andemat kan flyte i karet. Unger trenger mer animalsk føde enn voksne, og dyrene lever i begynnelsen av insektlarver.

Vask planter fra naturen, og bruk bare de som ikke er sprøytet og er sikkert artsbestemt.

ATFERD OG HÅNDTERING

M. leprosa er dagaktiv og sky i naturen: den dykker ved den minste forstyrrelse, men nysgjerrigheten får den ofte til å stikke hodet opp etter et øyeblikk. De fleste dyr liker ikke å bli tatt på. Ved håndtering avgir arten en illeluktende utskillelse. Fôr med en pinsett, ikke med fingrene, for arten har et skarpt nebb.

Må dyret løftes, så ta det nedenfra med håndflaten og hold skjoldet med begge hender. Vask hendene før og etter, og la ikke barn under 5 år håndtere dyret.

Dyret trives fint alene. Hannene kan være innbyrdes aggressive, og hunner kan få alvorlige bitt i ansikt og hals i paringstiden, så par holdes bare i et stort anlegg med skjul og under oppsyn. Ikke hold arten sammen med andre arter av slekten, fordi *Mauremys*-arter hybridiserer villig.

Avl

KJØNNSMODNING OG KJØNNSBESTEMMELSE

Kjønnsforskjeller og alder eller størrelse ved kjønnsmodning er ikke nærmere dokumentert for arten. Generelt har hanner i slekten en lengre og tykkere hale og et lett innoverbuet buskjold, og hunnen blir større. Hos beslektede *Mauremys*-arter følger kjønnsmodningen størrelsen, ikke alderen.

PARRING

Paringen foregår vanligvis under vann, men kan også skje på land. Hunnen kan få alvorlige bitt i ansikt og hals, så hun må holdes under oppsyn og ha plass til å komme seg unna. Sesongen og eventuelle krav om en kjøligere periode er ikke nærmere dokumentert for fangenskap.

EGGLEGGING OG KULL

En hunn legger vanligvis 5-10 egg per kull, litt flere enn den nærstående *Mauremys caspica*, og store hunner kan legge opptil 16. Eggene måler omtrent 36 × 22 mm, og store hunner legger større egg. Antall kull per år og intervall er ikke dokumentert. Gi hunnen en kasse med jord eller sand på landdelen, også når hun holdes alene, slik at hun har et sted å grave.

INKUBASJON

Eggene ruges ved 27-30 °C og 75-90 % luftfuktighet i et substrat med middels til høy fuktighet. Ved disse temperaturene klekkes de etter 65-75 dager. Om kjønnet avhenger av temperaturen, er ikke dokumentert for arten.

Les mer: Luftfuktighet, sprøyting og ventilasjon

OPPDRETT AV UNGER

Ungene er i begynnelsen kjøttetende og spiser først og fremst insektlarver. Gi dem vann med skjul, en solplass og animalsk føde, og gå gradvis over til ferdigfôr og grønt. Unger må ha en solplass de lett kommer opp på. Holdes flere unger sammen, må de være like store, og alle må få fôr.

Helse og vanlige feil

Skilpadder skjuler sykdom, så vær oppmerksom på endringer. Veg og mål dyret en gang i måneden og før en loggbok over vekt, appetitt og atferd. Et plutselig vekttap er ofte det første tegnet på sykdom.

Typiske problemer og feil i stellet: - Dårlig vannkvalitet: gir skjold-, hud- og ørebetennelser. - Skjoldråte, hvis dyret ikke kan komme helt opp av vannet og tørke. - Mangel på UVB eller kalk: gir beinsykdom med bløtt, misdannet skjold og slapphet. - Overfôring: gir for rask vekst og belaster vannet. - Parasitter: få en avføringsprøve undersøkt hos en veterinær når dyret er nytt.

Alle krypdyr kan være symptomfrie bærere av Salmonella og smitte mennesker. Vask hendene før og etter kontakt med dyret, vann og utstyr, og la ikke barn under 5 år håndtere dyret. Etter et bitt skal såret skylles under rennende vann i omtrent fem minutter og rengjøres med mild såpe; oppsøk lege ved dype, blødende eller betente sår.

Oppsøk en veterinær med erfaring med krypdyr hvis dyret går ned i vekt, ikke spiser, har åpen munn eller virker sløvt.

Les mer: Karantene og hygiene

Spør alltid dine kloke bekjente

Veiledningen er et godt sted å begynne, men den kan ikke erstatte erfaring. Dyr er forskjellige, og mye av det viktigste lærer man av dem som har holdt arten i årevis. Snakk med en oppdretter, en erfaren holder eller en veterinær med kunnskap om krypdyr og amfibier før du skaffer deg dyret - og igjen hvis noe virker galt.